

La moneda del somni - Marguerite Yourcenar

La base narrativa que sustenta *La moneda del somni* és visual. Pot recordar fàcilment la d'una obra teatral com *La ronda* (1897), d'Arthur Schnitzler, o bé la d'una obra cinematogràfica com *Crash* (2004), de Paul Haggis: cada personatge entra en relació amb altres que li prenen el protagonisme i que, al seu torn, topen amb altres personatges que els substitueixen. La fórmula seria la següent: A s'enamora de B, B és veí de C, C va a la botiga de D, D és el fill de E, E agafa el taxi de F... A la novel·la de Yourcenar, éssers que podrien ser purament funcionals, com la florista que espera els espectadors que surten del cinema, o bé l'encarregada dels ciris d'una església on s'ha refugiat un protagonista, també tenen les seves pàgines de glòria, així com les seves famílies o els seus avantpassats. En alguns moments decisius, el pas d'un personatge a l'altre està vinculat a la moneda que apareix esmentada en el títol. El cercle es tanca quan els primers personatges que han entrat en escena es relacionen amb els últims, en un moviment que reproduïx la complexitat dels xocs successius –menys atzarosos que sotmesos a les lleis de la física- amb què les boles del billar americà topen unes amb les altres, tot i que la metàfora adequada per a Yourcenar seria més aviat l'elegància amb què es desplacen per la sala, s'acosten i es separen, els balladors del minuet.

En el primer i el tercer tram, *La moneda del somni* pren la forma de contactes successius entre personatges, fins al punt que resulta temptador adjectivar la novel·la com a *coral*. A la part central, però, té lloc un diàleg llarg i singular, tens i patètic, entre els personatges principals –que n'hi ha-. És llegint aquest diàleg que el lector és envaït per la sensació d'haver canviat de gènere, ja que si a alguna cosa s'assembla és a algun dels drames grecs que tant estimava l'autora. Potser és el moment d'establir que l'anècdota que centra el llibre –ben poc anecdòtica, per cert- és l'atemptat que comet una dona contra el dictador del país. Afegim que el nom del dictador no és esmentat en cap moment, com si l'autora pretengués referir-se a una situació que es repeteix al llarg de la història de la humanitat, en què una dona s'enfronta individualment a la iniquitat, com Judit i Holofernes, o bé Charlotte Corday i Jean-Paul Marat. No és inusual que els personatges assumeixin significats que van més enllà de la trama, com deixa entreveure aquest fragment: “A setze anys, don Ruggero devia semblar un jovencell sicilià dels poemes de Píndar; a trenta, el seu rostre prim havia adquirit l'expressió de flaquesa i d'ardor que mostren les figures de Crist als mosaics de la Martorana; a partir dels seixanta, havia anat adquirint l'aspecte d'un bruixot musulmà a la Sicília de l'Edat

Mitjana, com si ell mateix no fos sinó un mirall esquerdat damunt el qual es reflectissin de manera confusa els espectres de la nissaga”.

I tanmateix, no hi ha dubte que el dictador a què al·ludeix *La moneda del somni* és Benito Mussolini. És més: la primera edició del llibre es remunta a l’any 1934, abans de la invasió d’Etiòpia, del pacte amb Hitler, dels bombardejos de Barcelona, de la promulgació de les lleis racials que tan bé descriuria Giorgio Bassani al seu cicle novel·lístic de Ferrara. Al marge de qüestions estilístiques, val la pena destacar que *La moneda del somni* va ser un dels primers llibres dedicats a la resistència al feixisme, i probablement el primer que va escriure un autor no italià.

Marguerite Yourcenar va néixer a Bèlgica el 1903 i va morir a Estats Units el 1987. Educada pel seu pare al marge d’institucions escolars, va ser una lectora i una escriptora precoç i original. La seva novel·la *Memòries d’Adrià*, publicada el 1951 després d’una llarga escriptura, la va consagrar a tot el món. Trenta anys més tard, va ser la primera dona que va ingressar a l’Acadèmia Francesa. Les seves obres més conegudes, des d’*Alexis o El tractat de l’inútil combat* fins a *Opus nigrum*, estan traduïdes al català.

La moneda del somni és un llibre substanciós, escrit per un narrador lúcid que comprèn les flaqueses humanes i que tria la distància (diàleg, monòleg interior, estil indirecte lliure) que convé a cada escena i a cada personatge. El pròleg de l’autora que encapçala aquesta edició mostra una dona voluntariosa, que es mostra atenta a la tècnica narrativa sense menystenir l’ànima de les coses: “Cal escoltar el cap, però deixar parlar el cor”.